

Marko Marulić

Dramska djela

SADRŽAJ

Prikazan'je historije svetoga Panucija_____	3
Govoren'je svetoga Bernarda od duše osujene _____	10
Skazan'je od nevolnoga dne od suda ognjenoga, napokonji koji ima biti _____	21
RJEČNIK_____	38

Prikazan'je historije svetoga Panucija

kako moli boga da mu očituje komu biše takmen na zemlji

Najparvo jedan angel ima izajti i tako puku govoriti:

Parvo:

Verni, kî želite dobro neizmirno,
slišite ter vijte dilo prihvaljeno
milošće smiljen'ja, u komu tko bude,
na konac življen'ja Boga ne zabude;
5 i napokon tako ljubom ga ovrući,
samo Boga kako uželi, zovući.
Toj ćete poznati čuvši ča se zgodi
komu veće stati u grih ne bi godi.
10 A toj dim¹ nikomu, razbojnik kî biše,
dobrota u komu kâ godi živiše.
Zato gdi se moli pustinjak Panuci,
slišat kî će koli, bit mu će nauci
od Božje milosti kî nigdar ne ostavlja
toga kî žalosti drugoga izbavlja.
15 Nadasve činjen'je drago bo jest Bogu
kad imaš smiljen'je svakomu nebogu.

Sveti Panuci pokleknuv moli se Bogu govoreći:

O Bože svemogi, o Gospodine moj,
pozri na trud mnogi kî tarpi sluga tvoj,
20 kî tebi želeći ugodit po ovoj
pustinji hodeći tilu ne da pokoj.

¹ *dim* - kažem

Pozri ter uslišaj molbe česte moje
i znat mi jure daj takmen meni tko je?
Tko je, Bože, tebi veran kako sam ja?
Tebe samo sebi želi sad duša mâ.
25 Čin', poni, angel tvoj da s nebes tuj došad
objavi tko je moj druga na svitu sad.

Angel se ukaza i navisti Panuciju govoreći:

Vičnji Bog na nebi s goranje svitlosti
posla mene tebi da t' skažem milosti.
30 Slišal je moljen'ja od sarca priprosta
dil tvoga služen'ja, molitav i posta.
A da se umili sarca tvoga sminost
i da te ne uhili jur nika oholost,
u toj parvo selo, kî sviri sad sebi
i poje veselo, priličan je tebi.

Toj rekši angel pojde tja, a Panuci, postav nekoliko, čudeći se, jâ sam sebi govoriti:

35 Aj, aj nebore, moj, Panuciju, jur viš
nač dojde život tvoj, kî tiskan li činiš!
Eto, nis' kî se mniš, hini te ljudski blud;
ča se, poni, ne sviš² poznavši Božji sud?
40 Ali ti u mnî, nî ča ljudi uznašaju,
al svirac on čini ča ini ne znaju?
Poni, va ime Boga, stan ovi ojdimo
i najti onoga najbarže pojdimo!
Hoću iziskati kâ su njega dila,
45 tere ću poznati i mâ kâ su bila,
u spili sideći, uzdišuć, plačući,
pokore čineći, pokoj nimajući.
Zaisto duša mâ sumnji ter se boji,
dokle ne vidim ja kako taj stvar stoji.

Pojde Panucij i najde svirca, kî tako pojaše:

50 Žive človik dosti kî stoji s vesel'jem,
usušuje kosti primisal s dresel'jem.

² *ča se, poni, ne sviš* - što se, dakle, ne osvijestiš

55 Ako ćeš imiti na sardcu tvom pokoj,
pravedno živiti i prez griha nastoj!
U grihu kî stoji, kada se zamisli,
grize se i boji, o dobru ne misli,
A kî dobro tvori vesel će hoditi,
kad ga smart umori s Bogom će živiti.

Poj čuvši Panuci, tiho govori svircu:

60 Pomoz' ti Bog mili, o dragi brate moj,
u svakom tvom dili i doved' u pokoj!
Prišal sam tuj k tebi, a toj da isprosim
jednu milost sebi, za ljubav ku t' nosim.
Jer ako me hoćeš pečali izbavit,
samom ričju moreš, listo mi htij praviti:
kâ jesu dila tvâ to spovij sad meni,
jer znati prud je mâ, a škoda tebi nî.
Svirac rekši čudeći tim ričem odgovori:

65 Dobro došal budi, slugo Boga moga!
Pamet se mâ čudi od pitan'ja tvoga,
da išćeš poznati dila mâ tere ćud,
ku listo slišati tebi će biti trud.
70 Da kad si li htio znati kâ je mâ stvar:
zločinac sam bio, razbojnik i gusar,
a sad se hranim tim, pojuć i svireći,
kako znam tere vim, po selih hodeći.
Vrime tim minuju³, ne hteći da gorim
dilom sagrišuju⁴, i toj ti govorim.

To čuvši Panuci vele se jâ boliti⁵ i plaćući jâ govoriti svircu:

75 De, rec' mi za Boga, kî na križu za nas
prida sina svoga, reci mi toj danas,
tako t' svaku milost Isukarst vazda daj:
činiš li ku kripost sada u život taj?
80 Ali kad življaše u pridnja činjen'ja,
jeda ča činjaše dostojno spasen'ja?

³ *minuju* - minujem (stariji oblik prezenta)

⁴ *sagrišuju* - sagrješujem (stariji oblik prezenta)

⁵ *jâ boliti* - stane se žalostiti

Otajna otvorit hotij mi o sebi
i prošnja mâ će bit utišen'je tebi.

Svirac, razumivši obitan'je svetoga Panucija, pravi dva dobra dila svoja govoreći:

Ino t' dobro ne znam da sam kad učinil,
samo se spominam kad sam razbojnik bil,
85 čeljad niku robeć s drugami mojimi,
mladicu jednu steć vidih meu njimi.
Tužbeno jačeći uhiona staše,
i njih se bojeći, suzami ronjaše,
90 Biše koludrica, čista, lipa, mlada,
toga nevistica kî svitom oblada.
Upala u ruke gusarom, uspreda
kako meu vuke ovca kad se ugleda.
I tuj obstraniv nju, svaki ju gledaše,
pošten'je nitkor, mnju⁶, njoj ti ne mišljaše.
95 Meni se ražali, obnoć ju izvedoh,
ne videć ostali, i gdi hti dovedoh.
Stran puta s njom hodih da nigdi ne zgine,
tako ju uklonih griha i vaščine.
Drugovja, li buduć razbojnik pustinjom,
100 vidih ženu greduć, nitkor ne biše s njom.
Zlovoljna grediše, usiona hoda,
da viditi biše plemenita roda.
Rekoh joj: "Ča bludiš tuda trudeć sobom?
Ča ti je, ča tužiš, ča nitkor nî s tobom?"
105 Reče: "Ne pitaj me, jer počan govorit,
bolizan mâ, ajme! hoće me umorit.
Da kad nesrića mâ tajat se ne more,
prid đugom bižim ja općinske komore.
Muž moj u tamnici moćno vezan stoji,
110 i sa tri ditićci, njegov i moji.
Nevolje (m)i vele, a platit ne mogu,
zato jur smart žele, moleći se Bogu.
I mene t' iskaše, a ja jim ubigoh,
u pustinjske paše tuj sama pribigoh.
115 Da se grem tukući ovo je dan treći,
jiduć ni pijuci, ti znaš, Bože sveti!
Smiljen'je na me imaj jer poniram nici;
ali mi jisti daj, ali me posici,
da veće ne živem u toku nevolju
120 jer, evo, gladom mrem, a jadi me kolju."

⁶ *mnju* - mislim, mnim (stariji oblik prezenta)

Kad od nje toj sliših, moćno žalit počah,
žaleć ju utiših i k stanu vodit jah.
Posadih ju za sto, jistvin joj poklonih,
pak libar trikrat sto⁷ ondi joj odbrojih.
125 I otpravih ju s tim. Ona domom pošad,
otkupi muža tim i svoje sine tad.
Oto sad, oče, vij otajna kâ su mâ,
a ino zapovij na mene milost tvâ!

Tomu se čudeći sveti Panucij uzdvignuv oči k nebu, jâ govori:

O Isukarste moj, po kom je stvoren svit,
130 je l' u mnî ča tokoj čim bih pohvaljen bit?
Ovi zločinac, steć meu prokletimi,
božastvena ne hteć, ni općeć svetimi,
dila je učinil izvarsne ljubavi,
još ina barž imil, ner listo kâ pravi,
135 jer se ponižuje humiljenstvo nose⁸,
a ne uzvišuje, hvalu niku prose⁹.
Zato nitkor ne sud', toj, ovoj govore;
misal, otajnu ćud sam Bog znati more.
Ako je prem soldat, težak al artižan,
140 ter da pâs nosi zlat i okol da je zvan,
iznutra more bit inak ner vanka jest,
i bude u nj živit, ča ga će u raj dovest.
U svaki ljudski red najdu t' se kriposti,
ne bude t' u svih zled, Bog dili milosti.

Zatim se obrati k svircu jâ mu govori:

Brate, mnju t' si slišal Panucija ime,
145 od kôj' si tuj prišal, odvarg¹⁰ griha brime,
pravim ti da si drag Bogu koliko ja,
zove te kîno nag na križu za nas sta.
O, poni, ostaviv svit za njegovu ljubav,
150 njega sliditi htit u svetom redu stav!
Isusu služiti ako samo budeš,

⁷ *libar trikrat sto* - tristo funti

⁸ *humiljenstvo nose* - noseći poniznost

⁹ *prose* - proseći

¹⁰ *odvarg* - odvragnuši

blažen hoćeš biti, s njim u raj pribudeš¹¹,
gdi se svak veseli prid Božjim licem steć,
sve ima ča želi, po sve vike živeć.

Svirac, čuvši slatke riči Panucija, odluči učiniti se kaluđer njemu govoreći:

155 Oče, budući ti Panuci zvan svudi
i hvale, ča se štiti od prisvetih ljudi,
s tobom pojti život volju sam mu prignul
i tako učinit kako me s' potaknul;
160 pokol Božja kripost kâ svitom oblada,
tuj mi daje milost: s tobom da me sklada.
Za ljubav jur njega tebe ću sliditi,
a svita slast sega ništar ne sciniti.
Obitam jur sasvim posluh i čistoću
i još uboštvo s tim uzdaržat da hoću,
165 ufan'je sve moje postaviv u Bogu,
zapovidi tvoje barguč¹² kako mogu.

*To rekši pokleknuv i ophiti Panucija za noge. Panuci pokleknuv zagarli ter jâ celi-
vati, pak se oba dva doignuv jaše hoditi, a Panucij poče Bogu zahvaljivati govo-
reći:*

Hvala mi ti budi, o slatki Bože moj,
da človika ćudi priteže Svet duh tvoj,
170 pamet prosvitljujuć svim tvojim obranim,
a pak posvećujuć u raju sazvanim.
Ti, Bože, ne gledaj priprošćinu moju,
da u svem prigledaj i daj milost tvoju!
Tebi hvala na svem, Bože vičnji naju¹³,
Bože mili u svem, svim drag kî te znaju.
175 Oni te ne znaju ki ljube blago i svit
i slast onu haju, kâ tarpi malo lit.
Da ti jur, brate moj, pogardiv svaka taj¹⁴,
sa mnogom zajedno poj, a za ino ne haj!
Kolina priginji moleći se Bogu,
180 živeć u pustinji na stanu ubogu:
pustinja, ubog stan, zaisto jest, vele

¹¹ *u raj pribudeš* - u raju ćeš boraviti

¹² *barguč* - obazirući se, mareći

¹³ *naju* - naš

¹⁴ *pogardiv svaka taj* - pogrdivši sve to

185

da raj onim je dan i blago kô žele,
kîno služe u njoj kralju vičnje slave,
nigdar nî konac kôj, sva Pisma toj prave.
Kuno ti, kolikrat pametju ushodeć
razmisliš, tolikrat na zemlji biti neć',
da s angeli gori ter s Bogom, i zatoj
u trud i pokori ćutit hoćeš pokoj.

Amen.

Govoren'je svetoga Bernarda od duše osujene

Počinje Bernardo sveti svarh suda jedne duše.

[Slišete dobro ljudi umarli,
ki ste na zlo vazda harli,
ki činite, duša tilo
da posluša na zlo dilo,
5 na priliku koju stvori
vični cesar, ki je gori,
i za koju jošće dojde
i umriti na križ pojde: -
svi vi slišete čudo sada,
10 dušam vašim bit će tada,
ko duhovno vidih speći,
na molitvi svetoj steći;
a to od jedne duše i tila
osujena na zla dila.
15 Na molitvi svetoj steći
vidih telo martvo ležeći -
u grob novo položeno,
mnogih grihova napunjeno.
Malo postav po tom toga
20 pride duša tela onoga;
polag groba poče stati
ter ga s plačem nadjidati,
tužeći se, da cić toga
osujena jest od Boga
25 u djavalske pravo ruke
i u večne gorke muke.
Po milosti božja dara
tilo duši odgovara;
osujen'ja da ni bilo
30 uzrok njeje prazno tilo,
da slobodna njeje volja,
ka je od puti u svem bolja.
Tada videć skazan toga
s pomnjom slišete u ime Boga,

35 ter se grihova svak vas boli¹,
da Bog grihova vas slobodi.

Svaršivši govoren'je sveti Bernardin, tada dojde duša k telu z dvimi djavli i poča vele gorko plakati i telo nadjidati, govoreći nje-mu ovako:

O nevoljna puti moja,
kako prostri uda tvoja?
Već svet ljubi nego Boga,
40 i tebi je sada škoda.
Jeda t' se svit ne podloži,
al ti blago sve ne loži;
sve vladan'je i sve blago,
cić kih leži telo nago?
45 Sad dvorani kamo t' biše,
ki ti verno svi služiše?
Barzo barzo za istinu
tvoju jakost smart dostignu!
Nisi sada u kastilih,
50 ni u polačah tvojih bilih!
Tvoje blago i tvoja kruna,
sad tvâ kuća čarvi puna!
Ča t' polače prude i hiže,
tvoj grob sedam nog² ne siže!
55 Veće sada krivim sudom
neć' suditi ni hudobom;
kuća tvoja, to smim reći,
svi hoćemo va nju leći.
Jere ja sam stanovito
60 tve stvoren'je plemenito;

¹ *se ... boli* - kaje se

² *sedam nog* - sedam stopa

Bog me stvori na priliku
 svoju, - dajmo njemu diku -
 i od Boga u te dana,
 svetim karstom izaprana
 65 opet, puti o prokleta,
 svimi grisi ka si speta.
 I za to sam sad pritužna
 s mojim Bogom ja razlučna,
 da reć mogu po nezgodi:
 70 ajmeh zač me mati rodi.
 Ajme iz tebe zač ne izidoh,
 on dan, kada u te pridoh:
 neka bismo ne upali
 u živ oganj, ki me pali.
 75 Toj spovidam, nije čudo,
 o prokleta tilo hudo:
 dokle živih na svit bludno,
 ne da činit dilo prudno;
 da vazda me na zlo svako
 80 ti potica vele jako.
 Za to ćemo vazda stati,
 vični oganj uživati.
 U velikih mukah stoju
 za hudobu, tilo, tvoju;
 85 i vazda ću u njih stati,
 nigdar konca ne imati.
 Znaj, jazici i svi ljudi
 ne bi izrekli moji trudi,
 ke u paklu trpim doli,
 90 gdi su tuge i sve boli.]³
 Gdi su t' zemlje s vinogradi,
 turne kuće ke sagrađi?
 Gdi su perle tere oka⁴
 mnoge cineć od istoka?
 95 Gdi su zlati sad parsteni,
 gdi kolajne ali venci?
 Gdi su pinezi sada mnozi,
 koji bihu tvoji bozi?
 Gdi su sada tve postelje
 100 bile tere priperene⁵?

³ Obzirom da u rukopisu ovog prikazanja u "Vartlu" Petra Lucića nedostaju prve četiri stranice, prvih 90 stihova preuzeto je iz rukopisa 969 Kukuljevićeve zbirke, koji se danas čuva u Arhivu HAZU.

⁴ *oka* - drago kamenje

⁵ *priperene* - pernate

Gdi su t' haljin sad promine
 svake varsti tere cine;
 gdi li kupe ter bacili,
 srebnoga kova cini?
 105 Gdi su t' drage sad pomasti
 ali specje svake slasti,
 kîm jizbine načinjaše,
 a ubozih zabivaše?
 Nisu t' ptice sad ni vina
 110 na stol, ribe svake cina;
 pića⁶ sad si gnusnih čarvi,
 tvoje tilo u prah leži.
 Toj bo Božja jest odluka,
 taj zgrišen'ja čeka muka;
 115 vikne li t' se u toj komori,
 u ku ležiš nosom gori?
 Pokrov, kî t' je pri tve usnice,
 nosa ti se mal ne tiče;
 oči tvoji sad prilipi
 120 zatvoreni stoje slipi;
 jazik muči, ne govori,
 koji grihov mnogo stvori.
 Ni nijedno tvoje udo
 kô ne plače, tilo hudo!
 125 Koga godi ti po zlobi
 krivo skupi tere dobi,
 sve toj jedan hip jedini
 tebi vaze ter poplini.
 Pri(j)ateli svi otidu
 130 ter od tebe svi pobignu.
 Tvoja žena draga i mila
 plač je jure ostavila;
 nj(e)je sega svita radost
 hoće odniti svaku žalost.
 135 Ne ufaj u rod da te iskupi,
 komu blago tvoje pristupi,
 tvoje pinezi, želne hiže
 cića kojih plač te stiže.
 Žena sinmi kâ je ostala,
 140 sada, ne mnju, da bi dala
 sedam vreten zemlje iz ruk
 da iskupi tebe iz muk,
 ke tarpiti mi imamo
 u paklenom ognju onamo.
 145 Rec' mi, puti tužnovita,

⁶ *pića* - hrana

jes' li u čem stanovita?
 Kâ je hinba i nepravda
 sega svita tašća slava,
 kâ mnogimi čudni grisi
 150 oskvarnjen'je (t)i dav, gdi si?
 Ne odiva tvoga (k)ipa
 sad nijedna halja lipa;
 dva pineza prodal ne bi
 halje, ke su sad na tebi.
 155 Ne prinose t' sada vlasti
 tve dohotke tere časti;
 oda svega blaga i slave
 poni sobom kus postave
 kim si sada ti zavita,
 160 pićo čarvi gnusovita!
 To je plaća sada tvoja,
 sega svita ku dostoja.
 Budi sada da ne ćutiš,
 da hoć' paka kad se uzmućiš
 165 u paklenih mukah doli,
 a to kad se ov svit skoli.
 To proroci prorokuju,
 Sveta pisma svidokuju.
 Jur te neću nadbijati,
 170 ni već s tobom totu stati.

*Tada ustavši se tilo sardito po Božj(e)mu
 dopušten'ju reče duši ove riči tako:*

Tko me ovo napastuje
 na mom stanu, tere psuje?
 Ali ima smin'je u ruke
 da me goni van iz kuće?
 175 Jeda s' duša moja mila
 kâ si tako besidila?
 Pokazati hoću čisto
 da ča praviš nije isto⁷:
 jednim dilom pravo kažeš,
 180 a družime čisto lažeš.
 Mnogokra(t) te činih zgrišiti,
 uistinu, neću skriti;
 i da pustiš dobra dila,
 prikosa je moja bila.

⁷ *isto* - istinito

185 Da na dilo ako hudo
 dušu vodi put, nî čudo,
 jer svit ovi i hudobe
 pun je sada doistine.
 Ter bi bolje ne rodit se,
 190 na svit ovi ne hinit se
 i da u družbi hinbe budu
 potaknuti put priludu;
 tad vašćinom, cić kih stvari
 dušu svoju put privari,
 195 jere tudje put zlo slidi
 kako i vol kad travu vidi.
 Tako i ti reče toliku,
 Bog te stvori na svu⁸ priliku,
 dobru, mnogo plemenitu
 200 i razumnu, izvarstitu;
 dâ me da sam raba tvoja,
 a ti da si mâ gospoja.
 A ti, ako moja biše
 ti gospoja, znat imiše
 205 da me imaš ti vladati,
 zač mi u zlo hti zgajati?
 Zato u meni bi podobna
 vazda u dila nepodobna.
 Umarlo se nima tilo
 210 uzračiti u zlo dilo,
 nego duša služit, koja
 hti njagova bit gospoja.
 Gladom, žajom⁹ ter nespan'jem,
 čistim sarcem ter frušan'jem
 215 duh put ima kaštigati,
 ako ga će kral imati;
 koja jošće čim življaše,
 pomoći se još mogaše.
 Ako duša put ne mori,
 220 tudje tilo tad uzgori;
 tudje moćno još se smami
 sega svita raskošami.
 Put koja se rasarjuje,
 sama ne zna zlo ni čuje.
 225 Ki se uzrok u mnî najde,
 vid' po tebi na(j)pri izajde.
 Kad put pozna ča duh hlepi,
 toj stvoriti tilo trepi;

⁸ *svu* - svoju

⁹ *žajom* - žeđi

potom tilo uzrokuje
 230 tko ju u tom nasliduje.
 Od zgrišen'ja uzrok bi duša,
 kâ misliti najpri kuša,
 ča god tilo kada mlobom
 stvori grišno ter hudobom.
 235 Veće s' dake ti zgrišila,
 pohotin'ja s' slidiv htıla,
 kô je gardo i nejako
 i prignuto na zlo svako.
 Već se neću prigovarar
 240 ni se s tobom naprid karat,
 jer me čarvi grizu ovoj;
 pojdi tja; jur već ne stoj!

Tada duša odgovori tilu sardito govoreći ovo:

Još ću s tobom ja postati
 i varh toga desputati.
 245 Tko te nauči, tilo umarlo,
 govoriti toko varlo,
 da duh ludo tere smamno
 i u svakoj himbi tamno
 ništar manje za sve ukori;
 250 pravo u mnogih odgovori!
 Da imaše t' meu ine
 vladat tvoje pohotin'je.
 Prignuše te tve mlobščine
 na blud svaki i taščine,
 255 i podložne sasvim svitu
 ne tarpiše mu bakitū,
 kad te htijah nejiden'jem
 pedižati, ter nespan'jem.
 Dâ da sega svita bludost
 260 primagaše tvoju ludost.
 Svakoj jošće ti taščini
 nastojaše i vaščini.
 Po ta put ti za istinu
 uze meni gospodštinu
 265 i po tvojoj ti oblasti
 prignu mene na sve lasti;
 i u gorku jamu hiti,
 iz ke veće neću izlisti.

U ovom se kriva čuju¹⁰,
 270 to ti očito svidokuju:
 ja, budući tvâ gospoja,
 pohotin'ja ne uzbih tvoja.
 Da ti kî me u grih steže,
 mnju da zgriši vele teže.
 275 Da bi puti, djavla bila
 skaževan'ja pogardila,
 kako one ljute zmije
 zaklinjavač kîh pobije,
 i nauke da bi bila,
 280 volju Božju obslužila,
 o da bismo rado gori
 meu svetimi stati zbori!
 Ova kâ ti svit zgajase
 i dug život obitaše,
 285 od Boga se ne pomnjaše
 jer umriti ti ne mnjaše:
 zatoj tebi smart odnese
 kad se u grih ti ponese.
 Himbeni je jere, ljudi,
 290 dîm zaisto, ov svit hudi!
 Kî ga ljudi¹¹ veće dvori,
 tih zlom smartju prî umori
 i poda jim za raskoše
 smrad i čarve vele loše.
 295 Pri(j)ateli kî ti biše,
 na svitu oni kad živiše,
 viditi će sada veće
 s čarvi u grebu tom ležeće.

Tada tilo humiljeno duši govoraše ovako:

Koji mnogim zapovidah
 300 i u Rime kuće zidah;
 kî pineze mogoh skupit,
 oka, perle, zemlje kupit;
 kî mnjah jošće sudit ljudi
 dokle na svit život hudi:
 305 mniš li da mnjah u greb pojti,
 a sve blago drugu ojtī?
 Ajme, ne mnjah stanovito,

¹⁰ *čuju se* - osjećam se

¹¹ *ljudi* - od ljudi

da sad vidim to očito
 da ni blago, ni gospodstvo,
 310 ni plemenito moje rodstvo
 tužna mene ne obrani
 da me gorka smart ne rani.
 Obima se, ima znati,
 griha uzrok ima dati;
 315 ne jednako, da smim reći,
 od griha uzrok ti si veći.
 Mož' li mi ti kazat čisto
 te mi stvari, da je čisto?
 Svaka pamet kâ nî luda
 320 more znati toj brez truda.
 I ti dobro vele toj znaš
 jer od Boga razum (pr)imaš:
 da kr(i)postnih veće stvari
 komu vičnji kral objavi,
 325 od toga je toti razlog
 vičnji bude pitat vas Bog.
 Život i razum dâ tebi,
 dâ Gospodin kî je gori,¹²
 u kîh ljubav ima vidit
 330 tere dobro svako slidit.
 Da hotijuć prijat kriposti,
 nimaše slidit me ludosti!
 Toj očito svim zapiši
 da od mene t' nisu t' grisi.

*Dospivši tilo ovo govoren'je, tada poča
 duša sama sebi s plačem govoriti:*

335 Meu stvarmi od naravi,
 ajme, zač me Bog postavi?
 Zač dopusti moć vičnjega
 da stvoren'je budem njega,
 pokle znaše njega svitlost
 340 da ć(u) tarpit vičnju žalost?
 Čestita j(e) živim bitja
 kojih duša nima žitja;
 kad njih tila smart obali,
 vičnji ogan njih ne pali.
 345 Da bi hotil vičnji Otac
 da je gri(š)nih taki konac!

¹² Radi rime bolje bi stajalo: *ki j' na nebi*

*Opet tilo priča¹³ plačući govoriti duši
 onoj:*

Rec' mi jošće, dušo brižna,
 ča prez tebe put jest vridna?
 Jeda vidi da se kreće,
 350 al govori martva veće?
 Očito je svim toj, poni,
 da kî žive duh jest oni,
 a put svaka malo prudi
 pokle jure nju Bog sudi.
 355 Da bi Isusa ti ljubila
 veće Boga u sva dila,
 nigdar ne bi mlobno tilo
 tvoju jakost pridobilo.
 Da bi ubozih ti tišila,
 360 prave pravde ti sudila,
 i da bi ne bila u bludi,
 prikladala zlimi ćudi,
 ne bi slasti tebe otrovne
 prihinile, dim¹⁴, svi(t)ovne.
 365 Ništar manje, jer moja gnila
 zajedno (j)e s tobom živila.
 Stvari ovde sve koje su,
 od Boga nam dane jesu:
 smrad i čarvi u ovoj kući,
 370 kîno totu put glojući
 dokle se na svit živi ustanu
 i opet se s tobom stanu;
 jer znam da imam uskarsnuti
 i s tobom se opet stati
 375 kada pride Bog da sudi
 slavom svojom martve ljudi,
 kada s tobom živi plamen
 imam tarpit u vik, amen.
 O prokleta smarti jâka,
 380 ti pod oblast imaš svaka.
 Ovo mi se, dušo, smili:
 jes' li bila u paklu doli?
 Rec' mi tamo ča s' vidila,
 koji stvari, kâ li dila?
 385 Imaju li kô ufan'je
 u pakleno doli stan'je
 da će vidit kada godi

¹³ *priča* - poče

¹⁴ *dim* - kažem

Isukarsta u rajskom dvori,
ke se časti u tej strane
390 plemenitim ljudem hrane?
Hoće li jim otkup dati
zemlje, kuće i dukati?
Nigdar nitkor ne pomisli
da će veće van izlisti;
395 da vazda se mučit doli
gdino jesu svake boli,
kojim neće biti konac
mučiti se u ov dolac.
Pod zemlju će sada ovde
400 dočim sudac Bog tad dojde;
ča Bog odluči to će biti
i to ć(e)mo svi tarpiti.

*Duša odgovori i reče tilo vele gorko
plačući:*

O nevolna puti moja,
tve pitan'je brez razloga.
405 Pokle uližu jednoč doli
u paklene duše boli,
ke u grisih jesu umarli
i paklenih muk dopali,
za sve blago kô puščaju,
410 otkupljen'j(a) ne imaju.
Njim ne prudi molbe mnoštvo,
puti žežin ni almoštvo.
Da bi virni svi molili
popi, fratri svi postili,
415 i da bi hotil dat sve blago,
svakoliko srebro i zlato,
ne bi mogli jadnu samo
iznet dušu kâ je tamo.
Prošćen'ja bo Božja nima,
420 kîh paklena muka prima,
jer pakleni ljuti djaval
jedne duše ne bi podal
za vaskolik saj svit ovi
iz njihovih pojt okovi;
425 ne bi pustil u pokoji
za mal hip da postoji.
A kâ pitaš vele vlasti
ke njih čeka tamo časti,
stanovita u tom budi

430 pravda Božja da osudi:
da našega svita okolu,
kî na najvišem sidi stolu,
varžen doli na vrat truppi
volju Božju kad pristupi,
435 veće nego za nevolju
kî ne čine Božju volju.

*Dospivoši duša govoren'je dojde jedan dja-
val i poča nju biči fruštati govoreći njoj:*

Hoć viditi i kušati
ke ću t' muke zadavati,
jer od Boga pomnjl nisi,
440 zato sada tim se utiši!
To t' jizbine, to t' pinezi,
to t' oholstvo sideć s knezi,
a toj s njimi kad sijaše,
a za Boga ne hajaše
445 Sada tarpi ove muke
i udorce od me ruke.

*Sada dojde drugi djaval s manistrami pak-
la i udri onu dušu u obraz i reče ove riči:*

Ovako se oni štuju
kî naš posluh ne obslužuju;
ovu plaću svi dostoje
450 kî u grisih vazda stoje.
Svi čekaju ove časti
kî zbiraju svita slasti,
kî se dobru na svit daju,
a za Boga li ne haju.
455 Ni još ne znaš ti sasvime
koliko smo harni time,
tko godir virno naju dvori,
od grihov se ne pokori,
jer od naših jošće ruku
460 stokrat veću tarpi muku.

Kako djaval dospri govoren' je tako duša zavapi k Isusu s plačem (i) reče:

O Isuse, pomози me,
za prislavno tvoje ime!
Ti me otmi djavlom iz ruku
za ku s' tarpil na križ muku.
465 Izbavi me ove boli,
za karv svetu koju proli!

Dospiv duša nevolna, pride treti djaval imenom Kalabrin s ognjem oko duše i reče njoj govoreći ove riči:

Odašlo je jure vrime
zvat na pomoć Božje ime,
djavlom tebe iznet iz ruku
470 da ne tarpiš našu muku.
Pravda hoće sada tako
da to tarpiš, ne inako.
Na t', za vele tvoje slasti
tere čudne vele časti,
475 jere posluh vas obsluži,
a s Bogom se sad razdruži.
Zato voli s nami stati
i pokoja ne imati,
jer za svita svaku radost
480 uživat ćeš vičnju žalost,
da ti nije nitkor takmen
po sve vike vikom, amen.

Tada duša li vapijaše Isusa i majku njegovu i svetoga Ivana Karstitela, plačući govoriti ovo:

Još te molju ja, Isuse,
pozri na me¹⁵ gorke suze,
485 ne daj mene razdrit sasvim
prinečistim djavlom ovim!
Milosardje gdi je tvdje
kô nathodi grihe moje?

¹⁵ *pozri na me* - pogledaj na moje

Zasve jer sam grišno živil,
490 li tvoju sam viru imil.
Ime tvoj(e) ne zatajah,
ako prem se s tobom svajah.
Tvojoj slavi nije dika
nijednoga smart grišnika,
495 navlastito kada s kriva
milosardje tve priziva.
Od sebe me ti sad, poni,
Isukarste ne odgoni,
da otmi me ovim lavom
500 kî me dile s tvojom slavom!
Molim tebe, slavna Divo,
pozri na me milostivo,
moli za me sinka tvoga
da me izbavi truda ovoga,
505 jer će t' milost svaku dati
ku godir budeš ti pitati.
Ne sardi se, daj, ti na me,
pomol', Gospe, sinka za me
grišniku mi pomoć dati,
510 ti koja si Božja mati!
I ti, Ivane Karstitelju,
priporuč' me Spasitelju,
da se na me on sad smili
ter me otme djavloj sili!
515 Jer od njega i ti moreš
sprosit milost ako hoćeš.
Pomoli ga za me sada
jer se duša mâ raspada
od bolizni tere muke
520 ku mi daju djavle ruke.

Tada blaženi sveti Ivan odgovori duši onoj:

Žal ti mi je, dušo tužna,
da si s Bogom ti razdružna
i da djavla (tebe) sila
muči za tvâ huda dila.
525 Da kako ćeš da t' ja stvoru,
ali njega za te da molju?
(I) da bi htíl dat sve zato,
svekoliko srebro i zlato,
on se meni ne umoli,
530 ni mi za te milost stvori

Jur je tebe osudio
 za tvoje grihe ke s' činio;
 neće opeta pritvoriti,
 svu odluku pričiniti.
 535 Nišće manje cića toga
 ja ću kušat molit Boga,
 jeda kako Božja svitlost
 tebi novu stvori milost
 ter te otme djavlom time
 540 i u raj te gori prime.

*Tada sveti Ivan obrati se k Isusu, pokleknu
 na kolina moleći se Isusu, govoreći ovo:*

O prislatki Isukarste,
 koga moći nije varste,
 ovu milost sad ti prosim,
 a za ljubav ku ti nosim
 545 i za kumstvo sveto i milo
 meu nami kô je bilo
 kad te karstih u Jordanu,
 tad karstjanom bil dan svanu,
 na dušu se onu smili
 550 kâ vapijuć tebi cvili,
 koju mnoštvo djaval dave
 kako jedni ljuti lave,
 zasve da u grisi(ih) ta priminu
 i po pravdi uistinu:
 555 kakomo se ti Trajanu
 milosardjem tvojim ganu,
 kî brez karsta uistinu
 i svih grihov pun priminu?
 Svaka bo su tebi uzmožna¹⁶,
 560 tvo(joj) moći i podložna;
 svako tvoje, Bože, dilo
 u svemu je pravo imilo
 jer si pravden i dobrotiv
 i podnosit ti svaka htiv.

¹⁶ *svaka bo su tebi uzmožna* - jer je tebi sve moguće

Odgovori Isus svetomu Ivanu ove riči:

565 Jur stanovit imaš biti
 da t' sam u svem rad zgoditi;
 da za to me već ne moli,
 milost pitat nije koli
 jere se sud moj ne pobija,
 570 biše za nju molit prija.
 Sad je tribi da za dila
 dam joj plaću ku je htila,
 jer je znala na to dojt,
 a grih nigdar ne hti ojt.
 575 Zato, dragi moj Ivane,
 kako t' pravda da me gane,
 da joj prostim nje tamnosti?
 tvoje molbe jur bud dosti!
 Sad ćeš čuti i viditi
 580 kako ju ću otpraviti.

*Videći Diva blažena da Ivan ne more mi-
 lost imati, pade na gola kolina prid sinkom
 svojim, njemu slatko, umiljeno govoreći:*

Čudno mi je toj viditi
 da se ne hti umoliti,
 slatki sinko, tvomu Ivanu,
 učeniku izabranu,
 585 kî te moli kako i ja t',
 ufajući milost prijat.
 Milosardje steže mene
 cića duše te nevolne.
 Ja te molim da joj prostiš
 590 ako ljubav meni nosiš;
 zato, sinko, hti' se smilit
 ako majku ne ć' uvridit!
 Ovu dušu meni daruj,
 paklenih ju muk obaruj,
 595 za prislatko ime tvoje
 ne uhili majke svoje,
 i za mluko parsi mojih
 kojim tebe, sinko, dojih,
 i za suze ke ja prolil,
 600 i za muku kôm se bolil,
 kad te vidih križ noseći
 pak raspeta na nj viseći.

Sad ću vidit ljubav tvoju
 i poznati svu moć moju.
 605 Nu se veće ne zadaržuj¹⁷,
 molim, sinko, jur se smiluj;
 dopusti mi ča ti prošu¹⁸,
 za onu ljubav ku ti nošu¹⁹!
 Milost ovu njoj učini
 610 ku učini Mandalini,
 razbojniku i tolicim,
 prosti grihe svim kolicim;
 kî su s tobom sad u raju
 i vesel'ja uživaju.
 615 I za ku si prijat muku,
 ti učini jur odluku:
 da ne bude djavlom dana
 ni njih vlasti prikazana.
 Tu ti milost, slatki sinu,
 620 majka prosi, a ne inu.

Tada Isus odgovari majci svojoj ovako:

Majko draga, stani gori
 ter mi na ovo odgovori:
 bih li pravi sudac bio
 da bih ja toj oprostio?
 625 Prineharna duša ova,
 koja Boga ne poštova,
 kad zapovid Božju zabi,
 da vazda ona grihe čini,
 da u raju bude stati
 630 kâ dostojna nî ga znati?
 Kâ bi pravda svetih bila
 za njih mnoga dobra dila,
 kî se dopustile prija umriti,
 nego Bogu sagrišiti.
 635 To dostojno nije slišat
 da se s njimi bude mišat.
 Znaš li, majko, koje muke
 prijale su moje ruke,
 640 parsi, noge i vas kip moj
 za njoj dati raj neharnej?

¹⁷ *Nu se veće ne zadaržuj* - ne ustraj više

¹⁸ *prošu* - prosim, molim

¹⁹ *nošu* - nosim

Koja zato i ne haja
 mneći da muk²⁰ nî ni raja?
 Vas vik živi, zabiv Boga,
 ne bi sita griha svoga;
 645 da neka se sad pokori
 za nje dila koja stvori.
 Za nju, majko, na križ propet
 dopustil bih se moguć opet,
 da ovo ti moji sudi:
 650 za nju molit već ne prudi,
 jer nî vrime sad molen'ja
 neg za dila osujen'ja.
 Zato gledaj tere muči
 gdi sin Božji pravdu luči!

Tada blažena Diva sinku odgovori ovako:

655 Pokle pravda hoti tako
 i ne more bit inako,
 ner da bude osujena
 u mučen'ja taj paklena,
 kâ dostojna jest za grihe
 660 nigdar imit već utihe
 jere, tvoje zapovidi
 ne hajavši, grihe čini:
 a ono budi sve to tako
 kako hoćeš, ne inako.
 665 Ti odluči, ti osudi,
 kako hoćeš tako budi!

*Sada Isus ima dati sentenciju ovoj duši
 sardito i reče ove riči tako:*

O neharo me stvoren'je,
 zamani t' je sve molen'je
 Sada ti je prišlo vrime
 670 zvat na pomoć Božje ime,
 od koga se zabivaše
 dočim na svit pribivaše?
 Čin' da tebe sad iskupi
 blago koje krivo skupi;

²⁰ *muk* - mukâ

675 pinez zlatih mošnje mnoge
 ke daržaše za tvoje boge,
 meni hvale ne uzdajuć,
 ni uboge pomagajuć;
 ne scinjuć(i) nikogare,
 680 me milosti tere dare,
 obilato kih za dosti
 podah tvojoj neharnosti.
 Na priliku moju te stvorih
 i na križu za te umrih,
 685 i znan'je ti svete vire
 dah i blaga svarhu mire.
 Zlobe i grihe tvoje brime
 tarpio sam dugo vrime,
 budući mi sasvim milo
 690 osuditi tvoje dilo;
 da kad vidih jur sasvima
 da grih oti volju nima,
 bi potribno, znaj zaisto,
 pravdi mojoj dati misto.
 695 Zato ča si sama htila,
 sad uživaj za tvâ dila.
 Milosardja vrime projde,
 moje pravde zakon dojde.
 Ti si zbiral slasti svita,
 700 dojde konac tvojih lita,
 da djavalskih tarpiš ruku
 brez pristanka gorku muku.
 I kî na svit sve nevolje
 tarpî cića moje volje,
 705 da nebeskih pak radosti
 vazda uživa izvarsnosti.

*Kako Gospodin dâ sentenciju, tako djavli
 počaše mučiti onu dušu. Tada jedan djaval
 poče govoriti ovako:*

Neka tarpiš u sem misti,
 iz ke nigdar neć' izlisti.
 Rabi, ne stoj, Kalabrine,
 710 ne čin' hipa da počine
 priprokleta ova duša,
 koja Boga ne posluša:
 tuci, žeži nju i pali
 pâk ju marzlom vodom kali,

715 neka plače ter pripiva
 slasti svita ke uživa!

*Tada djaval oni čas profundaše onu nevol-
 nu dušu u muke paklene. Finis.²¹*

Finis.

*Zatim sveti Bernard poča puku govoriti
 ove riči tako:*

Vidiste li i slišali
 Svi koji ste totu stali,
 ča je naša put pritužna
 720 kada s dušom jest razlučna:
 smrada tere gnusa vrića
 i nečistih čarvi pića;
 koju jošće varhu toga
 plaću prima on' od Boga,
 725 koja tilu svomu zgaja,
 a s Bogom se svojim svaja.
 I zato vas svih, karstjane,
 sad od Božje molim strane:
 ostavite jur taščine
 730 sega svita, ke vas hine;
 blago grišno ne ljubite
 jere dušu svi gubite,
 ner Isusa draga, koji
 nag na križu za vas stoji.
 735 U njem ljubav postavite
 i njegovo ime vi slavite,
 da po smarti duše vaju²²
 vičnje muke ne kušaju,
 kako i ova grišna duša
 740 koju sveza djavla ruka.
 A ja hoću molit ovoga
 Isukarsta propetoga,

²¹ Pisac "Vartla" je možda shvatio da je na ovom mjestu završio dio s pojedinim osobama, što je za njega bio i konac prikazanja.

²² *vaju* - vaše

da zaradi svoje muke
oslob(o)di vas djavle ruke;
745 i skrušen'je kô kažete,
ako ni sad ne lažete,
unapridak da potvardi
Isus naš milosardni;
da dostojni vi budete
750 u radosti priti svete
na nebeske strane gori
gdi angelski jesu kori;
i gdi sunce ne zahodi,

gdi se dobro sve nahodi,
755 gdi nî tuge ni žalosti,
nego slatke sve radosti,
u koje vas rač' staviti
Otac i Sin i Duh sveti postaviti!

Amen. Finis. Laus Dei!

Ovo jest skazan'je od nevolnoga dne od suda ognjenoga, napokonji koji ima biti

*Na(j)prija hoće izajti s nebes jedan angel
tere će govoriti svemu puku ove riči tako:*

Prav jest nauk mudrih ljudi
da ime njega kî sve sudi
prizivati nam se mari
u počelu svake stvari,
5 s bogoljubnim sarcem mole
Boga oca kî sve more,
a prez koga stvar nijedna
reć se more da je sredna.
Tebe, poni, svemogoga
10 zovem kralja i Boga moga:
dostoja' se tvoja svitlost
dat nam pomoć tere milost,
skazat i reć straha suda
da, ostaviv grihov bluda,
15 budu tvoju volju brići,
a od zla se vazda strići,
svi kî skupom ovdi side
da slišaju tere vide.
Poni, otci i bratjo moja,
20 zatvorite usta svoja!
I vi majke i sestrice mile,
ke ste totu skupom sele,
muče slište uši napan,
sud je Božji vele strašan.
25 Uvik će se veseliti
kî se ostave zlo činiti,
ter zapovid ispuni Boga,
gospodina spasa svoga.
Kî li bude li zlo činit,
30 osujen će vazda cvilit;
viditi će Božja sina
kî je istina a ne hina.

Dojti bo će s neba naš karst,
a ne od zemlje, kako anćikarst;
35 s božastvenom voljom, vlastju,
službom svetih tere častju
i s angelskom družbom mnogom,
kâ će dojti tada s Bogom:
stat će s desne njega i s live,
40 a on će sudit martve i žive.
Poni, sarca ponizite
tere vi'te i slišite
ča će Isukarst sad činiti
i ke odluke govoriti;
45 kô će biti razlučen'je,
zlih od dobrih razdilen'je;
kâ je muka uvik zalih,
kâ li radost vike dobrih.

*Jedan angel trublom zatrubi i poča
govoriti:*

Glas veliki trublje ove
50 martvih s greba vanka zove:
ustante se s grebov sada
i odluku slište ku dâ
kralj nebeski, Bog i človik,
ča će tarpit vazda uvik.
55 Veselte se kî cić Boga
tarpili ste teška mnoga;
a vam jao kî zbiraste,
slasti svita uživaste,
zakon Božji ne hajući,
60 ime njega ne štujući.

Drugoć zatrubi i reče puku riči ove:

Dvignite se, drugoć trubi
trublja sveta; svih vas budi
da vikovnji sud slišite,
plaću dili da primite:
65 hodite gori u rajsku radost
ki ste griha imili žalost,
a ki ste se nasladili
vazda u svakom hudu dili,
sada ćete gorci biti
70 i u gorušćem paklu vriti.

Tretom zatrubi i reče puku riči ove:

Gori, gori na glas treti
ki ležite smartju speti,
da slišate trublju suda
i primite vaša uda,
75 s kimi ste se...

[Manjkaju listovi 234, 235, 236]¹

... da najveće tebi udi
nečistoća tila i trudi.²

¹ Ovdje u rukopisu nedostaju tri lista, odnosno oko 180 osmeraca. Sadržaj dijela koji nedostaje (prema talijanskom izvorniku): Na glas anđelove trube najprije se javlja Minos koji se obraća svojim đavlima naređujući Calcabrinu (u našim tekstovima Kalabrin) da pođe po osuđene. Međutim tu je i Krist za svojim anđelima te Mihovil koji, dijeleći dobre od zlih, zapaža među dobrima jednog licemjera. Nakon više međusobnih replika on ga silom potjera na lijevu stranu. Nakon rasprave s jednim đavlom Mihovil povuče i cara Trajana među dobre. Vidjevši to jedan dječak s lijeve strane zamoli Mihovila da se i njemu smiluje, ali Mihovil ne popušta optužujući ga zbog sodomije, i tu se nastavlja hrvatski tekst.

Obratio se dite k ocu, sardito govoraše:

O prokleti otče i hudi,
gore t' budi od svih ljudi!
80 Cića tebe nisam spašen,
da u pogibil jure varžen,
jer me ne hti pokarati
ni od igre ustavljati;
jer me bludi potolicom
85 da se mišam meu dicom
s tovarištvom kô me učaše
na zla svaka, ti mučaše.

Jedan otac dobar o desne strane reče sinu svomu:

Sinko, gledaj biči moji,
koliki su prudi tvoji!
90 Onoj dite majka mila
da bi bila ne rodila,
vele bi mu bilo bolje,
ner u vičnje stat nevolje.
Da tebi su moji čari
95 odvratili od zlih stvari,
a potakli dobro činit
da svetim budeš živit.
S družbom dobrih jer hoti stat,
krunu veću sad hoć prijat.

Odgovara sin svomu ocu humileno ovo:

100 Isukarstu budi hvala
i tebi, otče, ki me kara!
Pokaran'je kripost množa³, -
ne objistuje bjena koža.
Nauk časti tere bjen'je
105 to j(e) moje sad spasen'je,
i još dobrih tovarištva
moga su uzrok sad blaženstva.

² Ovo je nastavak replike arhandela Mihovila.

³ *množa* - umnožava

Jedan od desne pristraši se, poče govoriti:

Premda s desne strane stojim,
li sudca se Boga bojim;
110 kada sardit on pogleda,
od straha mi sarce preda.
Strah mi pride jer zaisto
grišno živih i nečisto,
da na konac jah se kajat,
115 milost prose⁴ gorko plakat.
I svak ki se za grih boli,
milosardje Božje toli.
Kaj se dokla s' živ na sviti,
pak se kajat ne prudi ti;
120 Bog je pravden nekajanim,
milosardan pokajanim.

*Sveti Mihovil vidi mudroga Salum(un)a
gdi stoji na sudi meu livom i desnom stra-
nom, i reče:*

Salamune prirazumni,
da u dilih malo umni!
Podložî se ženskoj varsti
125 ter idolom čini časti:
nečistoćom takih dio
Boga s' mnogo rasardio.
Bio s' bogat, moguć, slavan,
a paka ćeš bit pečalan.
130 Naukom si mnogim dal slast,
sam ćeš za grih past u propast.

Salamun odgovara svetomu Mihovilu ovo:

Ča govoriš, o angele?
ja ima bit blažen vele;
zidah tempal slavan dosti,
135 knjige pisa(h) od mudrosti,
kra(l)j i prorok j(a) sam bio,
od griha se pokorio.

⁴ *prose* - proseći, moleći

S mirom živih vazda i puk moj
prez arvanje, strah u pokoj.
140 Česa, poni, veća rekal
da ću pasti doli u pakal?

Sveti Mihovil odgovara Salamunu ovako:

I Balan⁵ je bio prorok,
da osujen'ja ima uzrok,
jer za idoli i on bludi,
145 stoga i tebe Bog osudi.
Zaisto bi t' bil prostio
da bi se parvo pokorio,
da kako diš⁶ da se kajal
pokol u grisih nisi hajal?
150 Njih altare ne razvarže,
zato s live hod' najbarže!

*Salamun, videći se osujen, uzvapi govo-
reći:*

O putene nečistoće,
koliko ste hudo voće!
Nasladite ljudsku volju,
155 smartnu daste pak nevolju.
Mao hip tarpi naslaj(e)n'je,
a prez konca je osujen'je.
Jer sam žene bil obljudil
i za bozi njih zabludil,
160 ojme, zato grem u jami
gdino gori vičnji plami!
Ča mi prudi jur kraljevstvo,
slava, blago i umitelstvo,
i dohotki nescinjeni -
165 sve to zgubih, ojme meni!
Ne zovte me mudra veće
jer razumu obarnuh pleće,

⁵ *Balan* - tal. Balaam, u Bibliji Bileam, mezopotamski gatar koji je zbog idolopoklonstva u Novom zavjetu ubrojen među krive učitelje.

⁶ *diš* - kažeš

i pod noge stavih razlog
steći vazda u griha barlog.
170 Zovite me da sam lud bil,
prez pameti ništa ne umil.

*Zatim sveti Mihovil povede Salamuna
me(u) krivimi, i tada poče jedan od popov,
kî bihu s live strane, za svih poča govoriti
svetomu Petru ove riči tako:*

O pastiru crikve, Petre,
otče pravi i naš meštre,
pogledaj nas jer meu krive
175 stavleni smo strane live!
Pogledaj nas jer za malo
evo nas je zlo dopalo!
Kî ga biše zatajao,
a naš grih je pri tvom mao,
180 u Boga nas rač' isprosit
kîno tebi hoti prosti!

Sveti Petar sardito popom odgovara ovako:

Farizeji novi hudi,
licimire vaše ćudi
ništare vam sad ne prude,
185 da veće vam škode i ude.
Razbludno ste svi živili
i u tom Bogu sagrišili.
A ja ako li zatajah,
pak se⁷ grih svoj plaćuć kajah.
190 Ja žalostan bih cić toga
da zatajah Boga moga.
A vi se ništar ne hajaste
ni se od griha pokajaste,
da bihote vuci vazda,
195 ne pastiri Božja stada.

Popove odgovaraju svetomu Petru ovako:

Mnjahomo imit tih odgovor,
a ne saržbu ni opogovor,
i da s' pastir miloriki,
a ne da si sionik niki.
200 Mi pojući Sveto Pismo
i oficije govorismo;
mi služismo mise svete,
odrišismo duše spete
karstom svetim, ispovidom,
205 riči Božje pripovidom.
Kako, poni, kî smo inih
odrišili od grihov grišnih,
ostali smo u docu suznom
meu djavli s družbom hudom.

Sveti Petar odgovara popom ovako:

210 Potumjanac⁸ kad je poznan,
ne krije se, bluje sve van.
Dobro štiste sveti oficij,
da za imit beneficij;
ni za Boga, ni za stvari
215 nije nego za dinari.
Skupost vaša mnoga dosti
progna vami u žalosti.
Zato nazad otidite
ni me veće zazovite!

*Ubozi od live strane mole se svetornu Ni-
kuli⁹ i svetomu Francisku, govoreći ovo:*

220 O Francisko ubogaru,
nas nevolnih pozri zgaru!
Mi smo ubozi na svit bili,
zlo smo jili, gore pili;
oderanih nas spovaše¹⁰

⁸ *potumjanac* - koji se pretvara, simulator

⁹ U talijanskom tekstu spominje se samo San Francesco.

¹⁰ *spovaše* - psovaše

⁷ *pak se* - u rukop. *pachse*, možda *pače*

225 mnogi kad nas pogledaše.
Zato m(n)ismo da po smarti
Bog nas toga zla isparti,
a sada nam huje priti:
u pogibil svih odvrići.
230 Zato mol' se za nas živo
da ne učini on nam krivo!

Sveti Franc(isk)o odgovara ubogomu ovako:

Mogahote bit spaseni,
u uboštvo postavljeni,
da oholi htiste biti,
235 nikomur se ne podložiti.
Tko vas spova, odspovaste,
ponižen'ja ne imaste,
jzik dugo prostirući,
sarcu volju svu dajući.
240 U tih grisih vi zaspaste,
zato s live strane staste,
od grihov se ne kajući
ni ka Bogu upijući¹¹,
kî prošćen'je tomu daje
245 kî se od grihov parvo kaju.

Ubogari odgovaraju svetomu Francisku:

Poni naša muka mnoga
ner ki imit plaću od Boga;
da kî su na svit nas utižali,¹²
zač su oni s desne stali?
250 Krudela je stvar da ubozi
poginemo sad nebozi.
Mi mnjahomo da uboštvo
dovede nas na blaženstvo,
a u paklu da će stati
255 kî su blagi i bogati.

¹¹ *upijući* - vapeći

¹² u rukopisu *utisaly* - možda utišali, ili urižali, vrižali (uvrijedili)

Sveti Franc(isk)o odgovara ub(o)garom ovako:

Kî se trude cića Boga,
biti jin će plaća mnoga;
kî li silom trud podnosi,
plaću od Boga ne ponosi;
260 ne bî plaćen Šimun oni
kî križ sveti silom poni.
Ako s desne sad su sili
kîno van su pri vridili,
svi su grih svoj spovidali
265 i parvo se pokajali.
Vaša pamet slipa biše
kâ se inako shranit mniše,
ner se od grihov pokajavši
ustarplen'ja u svem imavši.

Svi se trgovci priporučuju svetomu Nikuli:

270 O Nikula Baranine¹³,
gledaj narod kî sad gine!
Božjemu se moli lici
za nas jer smo trgovnici.
Obašli smo mora i polje
275 za da bude ljudem bolje.
Rizikasma život i blago
da svak kupi ča mu drago.
Ti čin' da nas Isus, poni,
pomiluje a ne odgoni.
280 To čineći mnogi robu
zatravismo¹⁴, mnogi kožu.

Sveti Nikula odgovara trgovcem tako:

Nikulo(m) me zvaste od Bara,
kî vas gledam sad od zgara;

¹³ *Baranin* - iz grada Barija u Italiji

¹⁴ *zatravismo* - izgubismo; mnogi izgubismo robu, a mnogi i kožu (život)

mâ baščina u Garcih¹⁵ biše,
 285 gdi se Mira grad zoviše.
 Vi ste bari¹⁶ zaisto bili
 kî ste hinbu svud činili,
 lažom rotom obnajuje¹⁷
 marhe¹⁸ keno bihu huje.
 290 Riste da je dobra roba
 kâ ne biše vridna toga.
 Trudili ste ne za učinit
 naruk ljudem, ner za dobit
 od svakoga ča kî more,
 295 prohodiste mora i gore.
 Li ožuru čineć mnogu
 dosmardiste jure Bogu;
 protiv vam je saržben dosti
 cića vaše te skuposti.
 300 Bol'je biše blago ne imit,
 ner u ognju uvik gorit;
 glavu izgubit bolje biše,
 ner li dušu kâ uzdiše,
 da se u grisih parti brime
 305 i u zlobah strati(t) vrime.

*Sve bratiščine priporučuju se svetomu
 Hjerolimu, govoreći tako ove riči:*

Otče skule, Hjerolime,
 kâ se skupi u Božje ime!
 Evo ti smo s live svi mi
 postavljeni meu zlimi.
 310 Hvaljahomo u dne i u noć
 Boga, mneći da će pomoć;
 dišipline i tunike
 da će prudit nam u vike.
 Pojahomo vele milo,
 315 kako nam je zlo se zbiloz?

¹⁵ u *Garcih* - u Grčkoj

¹⁶ Igra riječi prema tal. *baro* - varalica.

¹⁷ U rukopisu *obnauye*, možda obmanjuje;
lažom rotom obnajuje - obznanjuje laž-
 nim sudom

¹⁸ U rukop. *marche* - možda *mrtve*, ili *marče*
 (tal. trgovačka roba)

Sveti Hjerolim odgovara svojim braščinam:

Svete skule toj ne haju,
 da pojući privračaju,
 ni tunike da pronose,
 ni da gredu s noge bose,
 320 ner da uzdaržu sarce čisto
 hvaleć Bog' u svako misto.
 A vi biste grisi speti
 ter kazaste da ste sveti.
 Hvale vaše i skule biše mani
 325 jer iskaste bit štovani
 i hvaleni meu ljudi,
 zato Bog vas tako sudi.
 Jer nikomur neće prudit
 dobro činit a zlo mislit!

*Sve bludnice priporučuju se svetoj
 Mandalini plačući, tako govore:*

330 O blažena Mandalina,
 kâ u ljubav ne bi lina,
 pomiluj nas jere slabost
 puti naše dâ nam žalost!
 U bludu smo pri živile,
 335 naslajen'ja svita imile:
 svit, put, djaval, ljudi mladi
 u tom grihu nas posadi,
 izvede nas u zle brodi;
 ojme, nač' nas mati rodi!
 340 Da li moli Boga za nas
 da nî toko saržben na nas!

Sveta Mandalina odgovara bludnicam:

Grih činiti vam nî sila,
 da volja je vaša bila.
 Napastem se podložište,
 345 a to same vi hotiste,
 ne hteći jim protiviti,
 da u njih se nasladiti,
 u oskvarnjen'je vaše puti
 ne hajući zal glas čuti,

350 ner na tance potičući,
pismi tašći začinjući.
Gizde vaše, igre i gleda
vargli va(s) su u te zledi.
Tko će živit u čistinu,
355 ne pogleda na tašćinu,
uši otklanja gdino vidu
da vašćinu tko besidi;
tovarištvu hudu neće,
s pobož(n)imi rado ste(ć) će.
360 Post, molitve tere bdin'je
puti ustežu pohotin'je.
Vi se za toj ne mariste,
zato sebe ne shraniste.

*Toj čuvši muž jedan od desne strane poča
govoriti ženi svojoj, kâ staše na livu stranu,
govoreći (j)o(j) ove riči tako:*

O nečista ženo huda,
365 skužavan'ja tvoja luda
ne valja(j)u jer ti sila
živodistva¹⁹ nije bila;
da zgajala s' svojo(j) volji,
zato s' sada u nevolji,
370 sad za grisi tvoji očiti
za ke u ognju hoć goriti.
Nepošten'ja biše rada,
to bi meni briga i svada.
Vazda karah tve činjen'je,
375 ti ne haja za pošten'je.
Svite moje i nauke
pogarjiva: sad u muke
paklene t' je vazda stati,
pokoj nigdar ne imati.

Žena svomu mužu odgovara ove riči:

380 Da bi bio toko mudar
kako s' bio, mužu, dobar,
jeda li bih ja neučinila

¹⁹ živodistvo - preljub

taj tolika huda dila?
Da svagdanje me zabave
385 prignuše te da gizdave
svite meni kupiš, cić kih
nepošteno u zlo živih.
Ne uzdaržeć tebi viru,
zla se učinih u svu miru.
390 Da najveće na toj mene
potaknuše hude žene,
keno sa mnom li općahu,
glase o družih donošahu.
Tim se užga sarce moje
395 ter ne hajah kare tvoje;
ni počinut mislit veljah
dokla izvaršim kâno željah;
želju li hteć ispuniti,
a uvik se sad mučiti.

*Svi grišnici napokon obratiše se ka Gospi
slavnoj i blaženoj, moleći s plačem, govora-
rahu ove riči tako:*

400 O kraljice vičnje vlasti
i dobroto svake varsti!
za naša se moli dila
Boga koga s' porodila
da nas čini zlo nimati;
405 ča uspitaš sve će t' dati.
Ti si majka od milosti,
ne pusti nas u žalosti;
sinkom tvojim umiri nas
da u vike ne osudi nas!

Gospe blažena odgovara svim grišnikom:

410 Sinka moga gnivna vidim,
moliti ga za vas ne smim.
Danaska će na sud sidit
i vas za grih svih osudit.
Općila sam molit za vas,
415 da vrime je prošlo danas;
da milost vam neću isprosit,
ja vam budu veće udit.
Da će sud bit, svi poznaste,

420 a ništ(a)r se ne kajaste;
strah i ljubav ne imiste,
zato tamo jur odliste!

Počase svi grišnici vapiti govoreći:

Ojme, zgibe svih ufan'je,
zamani je sve čekanj'je,
da se na nas jur tko smili
425 ni milosti nam podili,
od smilen'ja pokol potok
prisahal je, a mi smo uzrok.
Sad jur znamo pomankan'je,
kô je naše gorko stan'je.
430 Bogu vele privridismo²⁰,
sami sebe ne svidismo²¹.
Ča nam prudi znan'ja svuda
objist naša i razbluda?
Slast vrimen'ja harlo otide,
435 muka vičnja za njom pride.
Gorci naši i bidni stani
vazda li će biti znani,
gdi grišnike ogan pali,
a čarv grize neumarli;
440 gdi je tamnost čarnja lonca
i zlo svako a prez konca.
Da bi Bog rok postavio
zlu ovomu niki bio,
sto tisući (i) još tokoj
445 godišt, bil bi nigda pokoj;
li konac bi bil kad godi
našoj muc i našoj škodi.
Da od muke još mučenije
misli da jo(j) konac nije.

*Isukarst sardit, glasom strašnim govori
onim kî su s live strane ove riči:*

450 O nehari zli karstjane,
vidite li moje rane?

Prijah za vas put i tilo
jerbo mi vas biše milo.
Muke, trude, progonjen'ja
455 od mojega porojen'ja
za vas tarpih dobrovolno
i karv prolih zadovolno.
Umrih za vas na križ sveti
jer bihote grihom speti.
460 S otcem Bogom ja vas smirih,
blud idolov zemlje stirih²².
Iskazah vam viru pravu
da ulizete u vičnju slavu.
To l' je plaća mojih dari
465 i scinjen'je Božjih stvari,
da se u grihu umnožaste,
a pobolšat ne hajaste?
Pri zgodiste svitu svemu,
ner zakonu vi Božjemu,
470 oholiju svuda steruč,
slasti tila vazda žeruč.
Božje vazda, kako htiste,
zapovidi pogardiste.
Od zla, poni, ko hti obrati,
475 tko se more ispričati?
Zato s pravdom, kâ je u meni,
bit imate osu(j)eni.
Nadahnuh vas da činite
dobro svako, zlo ostavite:
480 nadahnutje otpustiste,
grih varh griha napartiste;
ne ostaviste zla činjen'ja,
dostojni ste osujen'ja.
Od toga vas pogibila
485 ustavljahu svetih dila,
svetih otac pripovisti:
vi ne imiste u sebi svisti.
Pokol htiste krivo živit,
vazda ćete u paklu cvilit.

²⁰ *privridismo* - zgriješismo, povrijedismo

²¹ *svidismo* - pomogismo

²² *stirih* - satroh

Oholi grišnici obranomu humilenomu govore:

490 Brate dragi, reci meni
 zač ste s desne vi dozvani,
a mi s live, buduć s vama
 i mi od Eve i od Adama?
Taj razluka²³ nam skazuje
495 da nič dat vam odlučuje
Isus, ča nam neće dati
 kimno veli s live stati.
Da vi kî ste bratja naša,
 otvorite usta vaša
500 ter molite da Bog i nas
 s desne zove kako i vas;
jer sumnjimo da smo zgibli
 pokol smo se s live zbili.
Od straha nam trepe uda,
505 bojeći se Božja suda.
Vi hotite njega molit
 jeda nam će milost stvorit!

Obrani humileni odgovara oholim tako:

O nevolnici svi kî koli,
 tko t' jes da se za vas moli?
510 Da se Bogu ponizite,
 a oholiju ostavite!
Koko naše govoren'je
 da pustite zlo činjen'je?
Poniženih Bog pomaga,
515 a oholih odnemaga,
kîno išću nike vlasti,
 ljudske hvale tere časti,
progoneći dobre ljudi,
 ne hajući Božjih sudi.
520 Više inih htiste biti,
 zato vam je niže iti,
u onu propast najstrašnju
 gdi je škrip zubi, plač očiju.

Zavidljivi grišnici govore ljubeznivim:

O kî ste se s desne stali,
525 niste li u grisih vi upali?
I vi na svit biste oholi,
 pusti(v) uzdu tila volji:
zač nimate biti i vi
 osujeni kako i mi?
530 I jo(š) su tuj mnozi od vas
 kî zgrišiše veće od nas.
Kâ je pravda tih Božjih dil
 da je listo vam grih prostil
ter vas prijal na milosti,
535 a nas pustil u žalosti?
Teže nam je dobro vaše;
 ner zlo tarpit uvik naše.

Odgovaraju obrani ljubeznivi zavidlim:

Živit na svit ne zgrišaje²⁴
 ne more se, istina je,
540 da pri smarti tko grih pusti,
 a ufan'ja ne popusti,
tere počne dobro činit,
 milost van će Bog poklonit.
Pokajanu ispovidi
545 reći mu će: "Ka mnî pridi,
hot se sa mnom veseliti
 jer si ostavil zlo činiti,
i za meni jošće zgodit;
 pravim putem poče hodit".
550 Da vi vazda u razbludi,
 živ(e)ć na svit u zle ćudi,
ne htiste se pokajati
 ni od griha ustavlјati.
To je uzrok da prokleti
555 bit hoćete, a mi sveti.
Boliti se dobrom našim,
 tim je teže mukam vašim;
taj zavidost vas i trudi,
 vas zlovolje nam ne udi.

²³ *taj razluka* - to razdvajanje

²⁴ *ne zgrišaje* - ne griješeći

*Sardit grišnik govori obranomu tihomu*²⁵
ovako:

560 O kî ste se s desne stali,
kako dite kô još sliši,
pritarpiste naše gnivi,
sad ste vidit veće živi.
kako da bi vam drago bilo
565 zlo kô tarpi naše tilo;
naša duša tolikoje,
kâ ne ima jur og(o)je,
da većma se boli jer svih
sad vas gleda tuj veselih.
570 Mi imamo žalost mnogu,
vi ste u milost jur pri Bogu,
da za ljubav iskrinjega
pomolite sada njega!
Ini li smo narod ner vi
575 da nimamo s vami stati?

Obrani tih odgovara grišniku ovako:

O saržbeni, puni jida,
da nimate vi još stida
protiv nam se li sarditi
i osorno govoriti!
580 Kako ćete da Bog sli(š)a
rič sarditu kâ ne tiša?
Protivni ste nam i Bogu
jer nosiste twardost mnogu.
Mi smo s Bogom jedne volje,
585 kî nam daje dobro i b(o)lje.
Ča je ugodno Gospodinu,
nam je drago uistinu.
Drago mu je osudit vas,
zato i nam tuj vidit vas.
590 I ako se vi zlovoljiste
jer veselih nas vidiste,
to je vekša vaša muka
kâ vas gorko svih sad skluka²⁶,

²⁵ *tihomu* - mirnomu

²⁶ *skluka* - u rukop. schlucha; možda od *sključiti*, zgrčiti.

cića sarca, stanovito,
595 kô je u vas prisardito.

*Lini grišnik govori obranomu harli*²⁷:

U nepomnji ter linosti
pasihom(o)²⁸ naše kosti,
na rabotu vazda marzli,
a na praznost²⁹ vele harli;
600 u perene meke speći,
češuć tarbuh ter ležeći,
drugda sideć za tarpezom,
miniše obid i s večerom.
Toko dobra htismo imati,
605 jisti, piti ter ležati,
ne misleći mimošasna,
ni sadanja ni došasna.
Zato u Bogu ne ufasmu,
za spasenj'(e) ne hajasmo.
610 Planita nas na toj sudi
pod kômno nas mati rodi.
Svaki bo je one ćudi
komu zvizda svâ prisudi:
naša, poni, nî krivina
615 da je naša duša lina.
Molite se, poni, za nas
kî stojite s desne od nas,
jere vas je Bog poštovao
jeda da bi nas pomogal.

Obrani na dobro harli odgovara linim:

620 Bogu, tebi ter istini
protiveći, sobom hini
svaki od vas kî planitam
uzrok daje, da nî svistan

²⁷ Pogrešno *harli* umjesto *na dobro harlomu* (kako stoji u sljedećoj didaskaliji). Moguće je također da *harli* znači marljiv, poduzetan.

²⁸ *pasihomo* - čuvasmo

²⁹ *praznost* - dokolica

u dobroti dila koga
 625 jest na nebi plaća mnoga.
 A gdi je slobod zla i dobra
 kâ vam dâ Bog s nebes zgora
 da morete učiniti
 ča budete sami htiti?
 630 Inako bi dobri i zali
 jednu plaću svi imali.
 Zamani bi pisma sveta
 da bi zvizdom duša speta;
 silom dobro da bi činil,
 635 ne bi plaće dostojan bil.
 Protiv volji da bi bio zal,
 ne bi t' nigdar muku Bog dal:
 da jere svim slobod poda,
 dobrim dobro, zalim zlo dâ.
 640 I zato ste s live stali
 kî ste vrime upušćali,
 dobra nigdar ne učinivši,
 nere u linosti priživivši.
 Izvit imit ne morete:
 645 kuda htiste, tuda grete,
 u pakleno donje stan'je;
 moliti se za vas man je.

*Lakomi grišnik govori obranomu
 milostivo(mu):*

Nepravo je sad izgubit
 sve ča iskasmu s trudom dobit,
 650 u kvatirnih svu noć i dan
 pišuć razlog³⁰, sve bi zaman.
 Pate s vami kako tiste
 činili smo, dobro viste.
 Kad je bila vam potriiba
 655 pinez, robe ali hliba,
 ali koje stvari ine,
 vam podasmo bud cine³¹,
 ča najdraže³² mogahomo,
 jer dobiti hleplahomo.
 660 A da van j(e) manja muka,

³⁰ *razlog* - račun

³¹ *bud cine* - makar i skupe

³² *najdraže* - najskuplje

čekasmo vas varh poruka³³;
 ali zaklad³⁴ vazam jure
 da ne zginu naše ožure.
 Zato saržben nima biti
 665 Bog sad, ni nas osuditi.
 Dovolje smo mućni bili,
 na svit malo jili i pili,
 račun čine³⁵ u svako vrime;
 to ni bilo malo brime.
 670 Ostavismo mnogo blago,
 sad je naše tilo nago.
 Blago naše uživaju
 kî nas jure zabivaju.
 Dobro inih³⁶ ostavismo,
 675 sebi ništar ne opravismo.
 Zato molte da nam ne da
 veće muke jur Bog sada!

Obrani milostivi odgovara lakomomu ovo:

Zato blago odbigoste
 jer ponit ga ne mogoste;
 680 nazih pokri greba spila³⁷,
 sobam noseć listo dila.
 Nikomure ne činiste
 dobra koga ne hiniste,
 od svakoga kupeć dosti,
 685 glojuć meso der do kosti.
 Blago vaše bog vaš biše,
 sarce vaše kô želiše,
 koga nigdar ne bi sita
 volja vaša po sva lita.
 690 Za inih se vi trudiste,
 sami sebe osudiste.
 Taj trud biše od skuposti,
 zato hodte u tamnosti,
 jer kajan'je ne činiste
 695 za zla stvoren'ja kô činiste,

³³ *varh poruka* - preko roka

³⁴ *zaklad* - zalog, kamate

³⁵ *čine* - čineći

³⁶ *inih* - inima, drugima (pogrešno u ru-
 kop. umjesto *inim*)

³⁷ *greba spila* - grobna špilja

pinez vazda li želeći,
Bogu časti ne čineći.

Žarlac grišnik govori obranomu triznomu:

More li biti da ć(e) i nas
osuditi Isus danas
700 cića pitja i jiden'ja
tere garla nasićen'ja?
Zaisto tilu nastojasmo,
a za dušu ne hajasmo;
da ini nî grih u nas bil,
705 to zna on kî je sad na sud sil.
Da vi kî ste polag njega
s desne strane, molite ga
da nas s vami ne razluči
pokol sud svoj on odluči.
710 Budi da se pokajati
i od toga se spovidati
ne hajasmo, daržec da grih
to j(e) najmanši oda svih,
li vi ob desnu kî sidite,
715 vi nam milost isprosite!

Obrani trizni odgovara žar(l)cu ovako:

Ti pritili vaši boci
zaslipljuju duše i oči,
kako i tada kad užancu
nimahote pasti pancu³⁸.
720 Tej tarbušne vaše vriće
pripune su svake piće³⁹
ter vas čine u tom erat⁴⁰,
daržec mao grih mnogo žerat.
I čudno vam jest viditi
725 da će Bog vas osuditi.
Da nudir se spomenite
tere dobro razumite,
kad cić garla u raskoš

³⁸ *pasti pancu* - hraniti trbuh

³⁹ *piće* - hrane

⁴⁰ *erat* (tal.) - grijehiti

ne hajas(t)e živit loše,
730 svaku kripost pogardivši,
svaku tamnost obljubivši;
jer zaliho⁴¹ piti i jisti
kî će človik ima(t) svisti?
Nač ga godi volja pride,
735 kako i prase u barlog ide;
od Boga se ne spominja
jere ino ne pomina,
ner kako si jio jarebice,
tusto meso i kobasice.
740 Jistve i vina svake slasti
to su vam bile dike i časti.
U tom vaše vrime projde,
zato s live Bog vas ojde.
Jisti, piti tere spati,
745 a ne htiti žežinati,
uzrok jesu vaših trudi
ke godi vam Bog odsudi.

Bludnik puti govori čistomu ovako:

Od puti nas Bog je stvoril,
i pokol je tako hotil,
750 nismo vele sagrišili
kî smo puti hot⁴² slidili.
Ne mogosmo protiviti
volji njeje ni se riti;
sila je veća nje nego kralji,
755 papi jošće i gardinali.
Zato molte za nas Boga,
znajuć puti moć je mnoga.
Mnozi su od vas toj skusili;
da bi se oni daj smislili,
760 moleći se Bogu za nas
da odvarne gniv svoj od nas!

⁴¹ *zaliho* - preko mjere, uzalud

⁴² *hot* - pohota

Čisti obrani odgovara bludniku puti:

Bog kî vas je u put stvoril,
zakon van je dati hotil,
i toj kaže crikva mati
765 muž i žena da ima stati,
matrimonij sveti štjućući,
viru vazda uzdaržući.
Zato nima sad skužan'je,
puti vaše pritezan'je.
770 Ako sili nije protivit
ne mogoste, da njoj zgodit,
mogahote oženit se
i zakonom priživit se.
Tim ne biste sagrišili,
775 nere mnogu plaću imili
od onihe kî cić Boga
ostaviše taj i mnoga.
I ako (j)e kî od naših,
kî je drug bil dilom vaših,
780 pravo je spovid učinio
ner je svita priminio,
pokajao se i bolio,
zato mu j(e) Bog prostio.
Da vi, steći u barlogu
785 i u nečistoću vašu mnogu,
da ga nigdar ne hajaste,
zato s live sad ostaste;
zato ćete ognjem gorit,
komu konca neće jur bit.

Angel jedan govori svetomu Bernardinu:

790 Od tih sedam grihova, kî su
smartni zvani i smartni su,
svi ostali grisi ishode
kî se u ljudeh zlih nahode.
Zato, sveti Bernardine,
795 kî govoreć dobro čine,
pripovida uzročeci
zlobu a kripost uznoseći,
hiteć da budu sve blažene
ljudske duše, muži i žene,
800 sve uzroke sada spovij:
osujeni kî su ovi

kîno s live strane steći
ne pristanu li tužeći?

Sveti Bernardin govori grišnikom ovako:

Kî čineć(i) zlo i gore
805 priminuste prez pokore,
sudac pravden, Bog istini
sudom svojim vas ne hini.
Dostojni ste zla svakoga
jer sardiste vazda Boga,
810 grihe vazda li čineći,
a od grihova se ne boleći.
Hude misli, zla činjen'ja
uzrok jesu osujen'ja.
Progoniste nejačega
815 bijući, moreć iskrinjega;
sela i grade obrubiste⁴³,
ni tim skupost nasitiste.
Svake smetnje i neskladi
jeste bili vazda radi;
820 karv pravoga prolivaste,
a smilen'ja ne imaste.
Mnoga huda još činiste,
nepravde se ne ukloniste.
Protivnici biste dobrih,
825 osudiste krivo mnozih;
sila vaša i nepravda
rasap biše svega grada.
Opsovaste Boga i svete,
sad su duše vaše klete.
830 Puti vaše nečistinjici,
u svem Bogu nevirnici!
Vaše ožure, vaša skupost
svu oslupi u vas mudrost.
Zabludiste još od vire
835 poluvirstva li prostire.
Rugaste se Svetim Pismom,
smih činiste Božjom crikvom.
Da vele t' je Bog ustarpliv
kî vam vazda ne sla svoj gniv,
840 ner vas čeka vele milo
jeda s', pustiv hudo dilo,

⁴³ *obrubiste* - opljačkaste

pomoliti njega svitlost
 da prošćen'ja dâ vam milost.
 A vi li u zlo nastojaste,
 845 Boga ništar ne hajaste.
 U vas hinbe ter izdan'ja,
 u vas kriva prisegan'ja!
 kriva mira⁴⁴, krive kvarte⁴⁵,
 žara⁴⁶, igre tere karte;
 850 licimirstvo, rufijanstvo,
 laža, objist tere pjanstvo,
 i krivine sve ostale
 do smarti su u vas stale;
 sad su ovdî svim očite
 855 kâ je plaća tom, vi vîte⁴⁷.
 Tajat vam je jur zamani,
 na zlo biste vazda dani.
 Zato kî ste sada livi
 gorit ćete u ogan živi.
 860 Ne ufajte nigdar izajti,
 ondi van je sve dni stati.

Isukarst govori onim od strane desne:

O vi s desne strane stali
 i blagoslov jur imali
 otca moga, da kraljevstvo
 865 uzdaržite gdi blaženstvo,
 jer obrani biste meni,
 svi kripostju urešeni,
 pomagaste vazda uboge,
 a sad plaće primte mnoge!
 870 Lačna mene napitaste,
 žadnu meni piti daste,
 prijaste me na stan gosta,
 a naga me odiste dosta,
 nemoćna me pohodiste
 875 i od uze otkupiste.
 Za te stvari i dila takaj
 stati ćete sa mnom u raj.

⁴⁴ *mira* - mjera

⁴⁵ *kvarta* - mjera za suhe stvari, tekućine i zemljište

⁴⁶ *žara* - kocka

⁴⁷ *vîte* - znate

Odgovaraju obrani Isukarstu ovako:

Dragi mili Gospodine,
 pri ner ovo vrime mine
 880 povidi nam kad vidismo
 tebe lačna, nasitismo,
 kad li žedna napojiti
 htismo i gosta nastaniti,
 kad k nemoćnu hojahomo,
 885 al od uze otkupljevahomo?
 Toj nam povij jer ne znamo
 po čem plaću tu imamo!

Isus odgovara obranim s desne strane:

Uistinu govoru⁴⁸ ja vam,
 te dobrote sve vaše znam:
 890 ča učiniste komu mojih,
 najmanšemu, miluje njih⁴⁹.
 Sve ono meni vi činiste,
 tim su duše vaše čiste.
 Milosardje sada vaju⁵⁰
 895 prijat ćete plaću u raju.

Isukarst govori grišnikom s live strane:

A vi kî se grihu oteti
 niste htili, o pr(o)kleti,
 kî ste s live sada strane
 jer su smartne vaše rane,
 900 otidite jur daleče
 da vas ogan vičnji peče,
 kî je pripravljen čarnim djavlom
 i nevernim zlim karstjanom.
 Jere dila vaša huda
 905 dostojni su toga osuda:
 ne daste mi lačnu paše,
 ne daste mi žadnu čaše,

⁴⁸ *govoru* - govorim

⁴⁹ *miluje njih* - smilujući se njima

⁵⁰ *milosardje sada vaju* - za vaše sada milosrđe

gostom hodih meu vami,
da ne imih stana s vami;
910 naga mene ne odiste
ni nemoćna pohodiste;
u tamnicu trudno življah,
od vas pomoć nigdar nimah.
Tvardi sarca, oto danas
915 osveta je došla varh vas.

Odgovaraju osujeni Isukarstu ovako:

Gospodine, kada gladna
vidismo te ali žadna,
ali gosta, ali naga
ter ti ne dasmo svoga blaga,
920 ali nemoćna u uzi
ter ne bismo tvojo(j) službi?
Nigdar u tom ne vidismo,
i zato te ne služismo.
Da bismo te u tom mi vidili,
925 pomoć bismo t' učinili.

Isus odgovara grišnikom osujenim ovako:

A ja uisto⁵¹ dim⁵² to vam svim:
ča ne daste manšim mojim,
toj ne daste meni tada;
zato u paklu greste sada.
930 Toj su sada sudi moji⁵³
da otidete svi u trudi,
gdi su muke vele gore
nere človik izreć more,
jere u vas nî smilen'ja,
935 tvarji driva⁵⁴ i kamen'ja.
Na tuj twardost vašu mnogu
smiliti se ja ne mogu.
Otidite od mene, poni,
kamono vas sud moj goni!

⁵¹ *uisto* - uistinu

⁵² *dim* - kažem

⁵³ Zbog rime bi trebalo: *moji sudi*.

⁵⁴ *tvarji driva* - tvrđi od drva

*Djaval Kalabrin vodeći osujenih govori
ovako Dminosu i ostalim djavolom:*

940 O Dminosu, sej zlo sime,
kô ne štova Božje ime,
hote od Boga tuj otpasti,
dobih hinbom i napasti.
Evo grede stati gdino
945 ne čuje se ništar ino
nego ja(u)ci i skugori⁵⁵,
plači, muke i umori.
I mi ćemo s njimi stati,
a ti jim ćeš misto najti;
950 kako kî dostojan bude,
takov stan da se zbude.

Dminos odgovara Kalabrinu ovako:

Znate da su mnoga mista
od naroda prinečista;
razlučite muke i stvari:
955 kî se peče, kî se vari;
druzih krupe primlaćuju,
druzih u led svih smarzuju.
Zato jur tih kîh peljate
odvedite kamo znate!

Jedan djaval govori oholomu osujenomu:

960 O ti oholi, kî se više
svih hotiše, bit ćeš niže.
Hodi doli na dno pakla,
na dno doli deri do tla!

Drugi govori zavidljivomu ovako:

A ti, kîno biše vesel
965 zlu tujem, dobru dresel,

⁵⁵ *skugori* - skukor, šugor, tj. jauk, žagor.

hod' u mukah u kî si zvan,
gdi je kajanj'je svako zaman.

skoči doli u toj jami
iz ke ishodi modar plami,
990 u kôjno je oni kotal
u kî sumpor vre i pakal!

Treti govori sarditomu osujenomu:

Ti sarditi i osorni
i svakomu li zlotvorni,
970 veli t' sarce ko te smami
da ulizeš u taj plami?

Anjel govori puku ovako:

Sestre i bratjo Boga mila,
kî ste došli vidit dila
kâ će biti tad izvita
995 kada dojde konac svita,
vi'te onih s desne steći,
gdi se gredu veseleći
sa angeli u vičnjoj slavi
jer su bili Bogu pravi;
1000 od grihov se pokajali
i popom jih spovidali.
Bog jih prija svih na milost
i vikovnju da jim radost.

Četvarti govori linomu osujenomu ovako:

I ti tamo poj, linčino,
gdi s' dostojan, ne čin' ino,
gdino t' neće bit pokoja,
975 da rabote der do znoja.

1005 Paka vi'te kako plaču
kî dobrotu svaku tlaču,
svako vrime zlo živeći,
a kajanj'a ne čineći.
Pogani su u muke pakla
gdi su guste tmine i magla,
1010 gdino ogan vazda gori,
kî jih žeže ljuto i mori.
Te razmisli u pameti,
ponizi se i budete sveti.

Peti govori lakomomu osujenomu ovako:

A ti, kîno želeć blago
čini ožuru i ča t' drago,
čini(t) ću te pineze pit
jer jih nigdar ne bî sit.

1015 Od toga se li spominte
ter zapovid Božju činte!
Od grihov se li spominte,
ni se hinit djavlu dajte,
kî svakomu daje napast
i u smart mnogih čini upast.

Šesti govori žarcu osujenomu ovako:

980 A bi žarlče sladokusi,
oplasnuti će ti ta(r)busi,
kad se kusa budeš hvatat,
kus od tebe bude skakat.

1020 U zlo svako na(j)pri upadu
kî se bludu i garlu dadu.
Ti dva griha kî uzopći,
trudno ih će pustit moći,
jer ča ih veće pojavljaju,
1025 to se većma naslajuju;
kî li se u njih jur zavikne,
o koliko trudno odvikne
od te čaše kâ te truje

Sedmi govori bludniku osujenu ovako:

985 A ti prašče prinečisti,
kîno nima u sebi svisti
da se ustaneš od barloga,
griha i bluda putenoga!

1030 i vašćinom svakom spuje.⁵⁶
Čuj se⁵⁷ moćno toga sada
da te ne ponese djava! tada,
jer takove človik čudi
pogarjen j(e) meu ljudi.
Zatim jerbo vele trati
1035 žarom⁵⁸ jure tad igrati,
od te igre sve nezgode,
sve hudobe, grisi ishode:
nenavidost, zlo hotin'je,
svade, sposti i ubjen'je,
1040 lupeščine i deran'ja
i skončan'j(e) svega iman'ja.
Ostavimo riči ine,
duša najveće u tom gine.
Zato ki su u toj mriži,
1045 djavle zanke jur obriži⁵⁹
i počni se Boga bojat,
Boga ljubiti, Boga štovati.
I gdi budu ini igrati,
ne htij ondi ti gledati;
1050 vazdi od igre grih pogardi,
a u dobrotu sarce utvardi!
A na konac svim općeno⁶⁰
bud' vam ovo sad rečeno
od višnjega Boga strane:
1055 svak se čuvaj take skvarne,
čuvajte se u pakal pojtii,
a nastojte k Bogu dojtii,
u kraljevstvo gdi je svitlost,
gdi je svako dobro i milost.
1060 A sad vas ću blagoslovom
svi pustiti pojtii domom,
da križen se zlamenajte
i kolina prigibajte,
tere svaki rec' Očenaš
1065 da se on smili na grišnih vas,
i još Zdravu s tim Mariju,
od svih svetih milosniju,
neka moli za nas Boga
da nam prosti griha mnoga,

1070 i na milost prime gori
gdi su angelski svitli zbori.
Pojte i budi s vami zlamen
sveta križa u vik, amen.

Finis.

⁵⁶ *vašćinom ... spuje* - sramotom ... pljuje

⁵⁷ *čuj se* - čuvaj se

⁵⁸ *žarom* - kockom

⁵⁹ *obriži* - pazi

⁶⁰ *svim općeno* - svima zajedno

RJEČNIK

ali - ili

almoštvo (njem.) - milostinja, milodar

altar - oltar

anćikarst - antikrist

artižan (tal.) - obrtnik

arvanja - bitka, boj

bacil (lat.) - zdjela, posuda

bakita (tal.) - štap, toljaga; žezlo

bar (tal.) - varalica, lopov

barguč - od gl. *barći* (i *brići*) - mariti, čuvati

baščina - baština, dobro; domovina

bidan - bijedan, jadan

bo - jer, pak

bratiščina - bratovština

brez - bez

brići - mariti, obazirati se; svetkovati

brime - breme, teret

budi da - iako, makar, premda

cić, cića - zbog, radi

čarv - crv

činjen'je - posao, djelo, čin

čuti se (prez. *čuju se*) - osjećati se, čutiti se

da - ali, nego, već

dake - dakle

daleče - daleko

der do, deri do - sve do

desputati (tal.) - raspravljati, prepirati se

dil - zbog, radi

dilo - djelo, čin

dišiplina (tal.) - stega, disciplina; nauk

diti (prez. *dim*) - kazati, govoriti

dospiti - dovršiti

došasna - buduće, budućnost

drag - skup

dresel - žalostan, tužan

dresel'je - žalost, tuga

drugoc - drugi put

drugovja - drugi put, ponovo

erati (tal.) - grijesiti

finis (lat.) - kraj

fruštan'je (tal.) - bičevanje, šibanje

fruštati (tal.) - bičevati, šibati

gardinal - kardinal

garlo - grlo; vrat

glojati - glođati

gnila - glina; tijelo

grem - v. *gresti*

gresti (prez. *grem*) - ići

grete - v. *gresti*

haran - zahvalan

harli - marljiv, poduzetan; spretan, hrli

hina - laž, prevara, varka

hip - čas

hiža - kuća, dom

hlib - kruh

hot - pohota

hotin'je - htijenje, želja, nakana; strast

huje - huđe, gore

humiljen - ponizan

humiljenstvo - poniznost

iman'je - blago, imetak, imanje

imiti - imati

iskrinji - bližnji

istin - istinit, istinski, pravi

isto - istinito

izajti - izaći

iziskati - istražiti, ispitati

izlisti - izaći

izvarstit - izvrstan, najbolji

izvit - izgovor, isprika

ja - 3. l. prezenta od *jati*

jah - v. *jati*

jaše - v. *jati*

jati - uzeti, ugrabiti, osvojiti; početi; *ja*

govoriti - poče govoriti

jeda - zar, je li, da li

jid - jed, bijes

jiden'je - hrana, jedenje

jim, jin - im

jisti - jesti

jizbina - jelo, hrana

jur, jure - već

karati - koriti

karati se - svađati se

kastio (lat.) - zamak, kaštel

kaštigati (tal.) - kazniti

kîno, - koji; *kuno* - koju

kip - tijelo

koli - koliko

koludrica - redovnica

komora (lat.) - soba, odaja

kral - kralj

krudel (tal.) - okrutan, nemilosrdan

kuno - v. *kino*

kupa (tal.) - čaša

kus - komad; zalogaj

kvarta - mjera za suhe stvari, tekućine i zemljište

kvatirna - kvartir, prenoćište, nastamba, unajmljeni stan

lačan - gladan

last - mir, spokoj; sreća

laus dei (lat.) - slava bogu

li - pak, inače, ipak; baš, doista, upravo

libra - vrsta novca

listo - samo

lito - godina

mâ - moja

man, mani - uzalud

manistra - vjerojatno simboli, oznake

mao - malen, kratak

matrimonij (lat.) - brak, vjenčanje

meu - među

miloriki - slatkorječivi

mimošasna - prošlo, prošlost

mira - mjera, veličina

mloba - slabost

mloban - slab

mlobščina - slabost

mnî - meni

mniti (prez. *mnju*) - misliti, poimati, držati

mnogokrat - mnogo puta

mošnja - kesa (za novac)

muče - šutke, tiho

nač - na što; pri čemu, radi čega, zašto

najdraže - najskuplje

najti - naći

naju - nas; naš

napitati - nahraniti

napokonji - posljednji

nebog (vok. *nebore*) - jadan, ubog

neharan - nezahvalan

nenavidost - nezahvalnost

nepomnja - nemar

neprav - nepravedan

ner, nere - nego, osim, ako ne

nî - nije; nema

nici - nice

nič - ništa

nigdar - nikada

nikomur, nikomure - nikome

nišće - ništa

nitkor - nitko

njeje - nje; joj

ob - o

obaliti - oboriti, srušiti

obarovati - sačuvati, spasiti

obitan'je - obećanje

obitati - obećati

objist - objest

objistovati se - prejesti se

obladati - ovladati

obrani - odabrani
obrubiti - orobiti
obstraniti - opkoliti, okružiti
odajti - otići
odbići (prez. *odbignem*) - ostaviti, pobjeći
oditi - odjenuti
odlisti - otići; *odliste* - odlazite
odvarći - odvrći, odvratiti, odbaciti
oficij - molitvenik; crkvena služba
ogan - oganj
oholija - oholost
ojti (prez. *ojdem*) - otići; ostaviti, zanemariti
okol - okolo
općeno - općenito, zajedno
općinski - javni, opći
otajno - tajno
oto - to
ov - ovaj; taj
ovoj - ovo; to
ožura (tal. *usura*) - lihva

pakal - pakao; katran, smola
panca (tal.) - trbuh
partiti - prtiti
pečal - nevolja; žalost, tjeskoba
pedižati (grč.) - kazniti, kažnjavati
perena - perina
perla (lat.) - biser
pića - hrana
pinez (njem.) - novac
pitje - piće
planita - planeta
pogibil - pogibelj
pohotin'je - pohota, požuda; težnja, želja
pokarati - ukoriti
pokle - pošto
pokol - pošto; kad, dok
pokoj - mir
polača - palača
poluvirstvo - hereza
pomnja - briga, skrb
pomnjiti se - sjetiti se
poni - dakle; svakako
popliniti - poplijeniti
postati - postajati

postav - postavši
potolica - blud
potumjanac - koji se pretvara, simulator
pozriti - pogledati, ugledati
pravden - pravedan, nevin
praviti - govoriti
praznost - dokolica
prem - ako; iako
prez - bez
pričeti - početi
prijati - primiti, prihvatiti, dobiti
prikladati (se) - prilagođivati se; prihvatiti
prikosa - krivica
priličan - sličan
prilika - slika; primjer
primoći - pobijediti, svladati
prineharan - vrlo nezahvalan, previše nezahvalan
priperen - pernat
priproščina - jednostavnost, priprostost
pritezan'je - svodjenje; poticanje
priti - prići
pritul - debeo, pretio
profundati - strmoglaviti
projti - proći
prošćen'je - oprostjenje
prud - korist
prudan - koristan
pruđiti - koristiti
put - tijelo, put

raba - robinja, službenica
račiti - htjeti; *račiti se* - udostojati se
razdilen'je - razdvajanje
razlog - razbor, razum; račun; razlog, uzrok
razlučan - razdvojen
razlučen'je - razdvajanje
razluka - razdvajanje
riti se - boriti se, hrvati se
rizikati - riskirati, izlagati se opasnosti
ronjati - roniti (suze)
rota (srvj. lat.) - prisega, zakletva
rufijanstvo (tal.) - svodništvo; lupeštvo, pokvarenost

saj - ovaj, taj
scinjen'je - cijena
sega - ovoga (v. *saj*)
se, sej - to, ovo
sentencija (lat.) - odluka, presuda
shraniti se - sačuvati se, spasiti se
skazan - kazna
skazati - pokazati
skaževan'je - iskazivanje, očitovanje;
pričanje
skladati - spajati, sjedinjavati
sklukati - svaliti
skoliti se - skončati se, propasti
skončan'je - kraj
skugor - jauk, žagor
skula (lat.) - škola; nauk
skupost - škrtošć
skužan'je (tal.) - isprika
skužavan'je (tal.) - isprika
skvarn - mana, grijeh, sramota
slobod - sloboda
smaman - omamljen
smamiti - prevariti
smiljen'je - smilovanje, milosrđe
smin'je - smjelost
sminost - smjelost
specje (tal.) - vrste
spila - spilja
spost - psovka
spovati - psovati
spovid - ispovijed
spoviditi - ispovjediti
sredan - uredan, valjan, prikladan
stan - nastamba, boravište
stan'je - položaj; stanje
stanovit - siguran, postojan, stalan
stati se - sastati se
stiriti - satrijeti
stokrat - stoput
strići se - čuvati se
stvoren'je - djelo; stvorenje, stvor
svada - kleveta, optužba
svajati se - svađati se
svit - svijet; svjetovnost; savjet
svita - haljina

štiti - čitati; štovati

takmen - takmac; jednak
targovnik - trgovac
tempal (lat.) - hram, crkva
toj - to
toko, tokoj - toliko; tako
tokoj - toliko; također
tolikoje - isto toliko
totu - tamo, ondje
tovarištvo - društvo, družina
trepiti - strepiti, plašiti se
tretom - treći put
tunika (lat.) - redovnička duga košulja
turan - toranj, kula

udorac - udarac
uhiliti - izmučiti, ožalostiti
uhion - ponizan
uisto - uistinu
ulisti (prez. *ulizu*) - ući
umiljen - ponizan, krotak
umitelstvo - umijeće, vještina
uspredati - plašiti se, bojati se
utižati - utješiti
uzbiti - suzbiti
uzračiti - ushtjeti
užanca (tal.) - običaj, navika

va - u
vaju - vas; vaš
varći - baciti
varh, varhu - povrh, iznad; o
varsta - vrsta
varžen - bačen
vas - sav
vaščina - sramota; pogrda
veće - više
vijte - znajte (v. *viti*)
viti (prez. *vim*) - znati

zabiti (prez. *zabudem*) - zaboraviti
zabude - v. *zabiti*
zač - zašto; jer
začinjati - pjevati
zaklad - zalog; kamate
zalih, zaliho - previše, preko mjere
zaman, zamani - uzalud
zanka - zamka

zatraviti - izgubiti, protratiti
zbirati - skupljati, odabrati
zgajati - ugađati
zgoditi - ugoditi
zgoditi se - dogoditi se
zlamenati se - znamenovati se, prekrižiti se
zled - zlodjelo; ozljeda

žadan - žedan
žaja - žeđa
žara (tal.) - kocka; vrsta igre s tri kocke
žarlac - proždrljivac
žežin - post
žežinati - postiti
živodistvo - preljub, brakolomstvo